

ANNA MAŃKOWSKA
ORCID: 0000-0003-1026-9487
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
e-mail: anna.mankowska@amu.edu.pl

ZADANIA DOMOWE – ZŁO KONIECZNE CZY SZANSA NA ROZWÓJ? MIĘDZYKONTRASTOWE SPOJRZENIE NA ISTOTĘ ZADAŃ DOMOWYCH W ŚWIETLE BADAŃ KOMPARATYSTYCZNYCH

WPROWADZENIE

Polska edukacja zmienia się wraz z każdą zmianą rządową. Jest narzędziem w rękach polityków, a jej kształt jest zależny od światopoglądu rządzącej partii. Od dawna wiadomo, że najlepiej funkcjonujące systemy edukacyjne swoje filary mają w nauce, dowodach naukowych oraz realnych potrzebach szkół we współpracy z praktykami edukacyjnymi (nauczycielami), gdzie politycy oddają rzeczonym grupom odpowiedzialność za dostosowanie systemu edukacyjnego do potrzeb zmieniającego się społeczeństwa. Aktualnie polska szkoła znajduje się w dobie tranzytacji, które wynikają ze zmian politycznych i w niedługim czasie będziemy mogli obserwować następstwa wprowadzanych rozwiązań. Jednym z nich są zmiany dotyczące zadań domowych w szkołach podstawowych.

Celem niniejszego artykułu jest analiza istniejących badań nad zadaniami domowymi oraz dokonanie zestawienia odnośnie do pozytywnych i negatywnych stron zadań domowych w perspektywie szkoły, ucznia oraz rodziny – użyję tutaj alegorii – głównych trzech aktorów szkolnych. Artykuł przygotowano na podstawie analizy polskich i zagranicznych badań nad zadaniami domowymi, a celem było utworzenie zestawienia, tabeli porównawczej, gdzie zebrano argumenty. Tego typu badania mają charakter fragmentaryczny, ale umożliwiają zapoznanie się z podstawowymi kierunkami analizy wskazanej problematyki w literaturze przedmiotu.

W niniejszej analizie zastosowano mierniki jakościowe. Metoda badania treści, którą się posłużono, polega na analizie dokumentów pisanych, takich jak artykuły

czasopiśmiennicze, książki, innego rodzaju publikacje. Doboru próby dzieł pisanych dokonano ze względu na cel badania. Kluczem do wyboru danych do analizy była aktualność artykułu, obecność argumentów przemawiających za i przeciw stosowaniu zadań domowych oraz ich wpływu na zdolności osobiste ucznia (akademickie), na funkcjonowanie szkoły oraz życie rodzinne ucznia. Dane z międzynarodowych badań porównawczych, w których szukano korelacji pomiędzy wynikami uczniów a zadaniami domowymi, pozwoliły na wysunięcie hipotezy: zadania domowe odgrywają ważną rolę edukacyjną, a ich realizacja przynosi określone, pozytywne rezultaty w pewnych warunkach. Co więcej, analiza międzynarodowych badań wskazała przykłady rozwiązań edukacyjnych w postaci stosowania zadań domowych. Przykłady zagraniczne mogą stanowić inspirację do wdrażania lokalnych praktyk. Więcej na ten temat w dalszej części artykułu.

ZADANIA DOMOWE JAKO ELEMENT PROCESU EDUKACYJNEGO

Zadania domowe stanowią jedno z ważniejszych rozważań dotyczących procesu kształcenia (Abramowicz, 2019). Wiele lat temu Wincenty Okoń zdefiniował zadania domowe jako zajęcia szkolne wykonywane w domu, mające na celu rozszerzenie, pogłębienie i utrwalenie wiedzy oraz wdrożenie do samodzielności w posługiwaniu się wiedzą, zbieraniu informacji, dokonywaniu obserwacji, rozwiązywaniu zagadnień oraz pisemnym ich opracowaniu (Okoń, 1968). Inni autorzy w latach 60. XX wieku wskazywali, że „praca domowa ucznia stanowi niezbędne dopełnienie pracy szkolnej. Bez tego uzupełnienia szkoła nie mogłaby zrealizować wyznaczonego programu” (Zborowski, 1955, s. 52) czy „nie można rozpatrywać pracy domowej ucznia w oderwaniu od jej zasadniczego pnia, nauki lekcyjnej, z którego praca ta niby odgałęzienie wyrasta, stanowiąc jego niezbędne uzupełnienie” (Zborowski, 1961, s. 27). Interesującej analizy definicji zadań domowych pojawiających się w polskiej literaturze na przestrzeni lat dokonała Eugenia Karcz-Taranowicz (2019).

Multimodalna funkcja zadań domowych mimo upływu lat zasadniczo pozostała klasyczna. Natomiast bardzo zmieniła się kultura funkcjonowania rodzin. Rodzice chcą mieć prawo do kwestionowania liczby prac domowych lub do kwestionowania wartości samych zadań. Coraz częściej i chętniej inwestują w potencjał dzieci, niejednokrotnie kształcąc je już w życiu prenatalnym (Mańkowska, 2021). Chcą mieć realny wpływ na to, kim są i jakie kompetencje posiadają ich dzieci.

Z kolei nauczyciele, przytłoczeni i tak już przepełnionym programem nauczania oraz presją związaną ze standaryzowanymi testami, zadają prace domowe i próbują w ten sposób rozwijać umiejętności uczniów oraz wydłużać ich czas nauki. Czują się sfrustrowani, gdy uczniowie, którzy wyraźnie potrzebują więcej

czasu na naukę, wydają się najmniej skłonni do odrabiania zadań domowych. Nauczyciele wzbraniają się też przed niezadawaniem prac – w obawie, że będą postrzegani jako „łatwi, u których nic nie trzeba”. Mimo że w szkołach panuje większa niż kiedykolwiek różnorodność wśród uczniów, wielu nauczycieli w dalszym ciągu zadaje tę samą pracę wszystkim dzieciom w klasie i nadal ocenia uczniów nieproporcjonalnie.

Zadania domowe to wieloletnia tradycja edukacyjna, która do niedawna rzadko była kwestionowana. Otrzymywanie prac domowych jest bardzo silnie zakorzenione w kulturze wielu krajów i zaczęło się wiele pokoleń wstecz, gdy nauka obejmowała głównie czytanie, pisanie i arytmetykę oraz kiedy dominował model uczenia się na pamięć. Dzieciom łatwo było wykonywać proste polecenia polegające na zapamiętywaniu i ćwiczeniu w domu. Wierzono, że takie zadania dyscyplinują umysł. Jednak z biegiem lat prace domowe w szkołach ewoluowały od niegdyś prostych zadań, takich jak zapamiętywanie faktów, pisanie lub ćwiczenie pisowni, do bardziej złożonych projektów. Wraz ze zmianą kultury szkół oraz zmianą kultury funkcjonowania rodzin prace domowe mogły stać się problematyczne dla coraz większej liczby uczniów, rodziców i nauczycieli. W dobie Internetu takie zadania zaczęły też zyskiwać nieco inne oblicze, a wykorzystanie możliwości i zasobów sztucznej inteligencji (AI) na zawsze zmieniło ich kształt oraz sposób realizacji.

Chociaż wiele osób nadal zdecydowanie opowiada się za zadawaniem prac domowych, coraz większa liczba nauczycieli i rodziców zaczyna kwestionować tę praktykę (Murillo i Martinez-Garrido, 2014). Krytycy ci ponownie badają przekonania stojące za zasadnością przydzielania prac domowych. Absurdalnie ciężki plecak (książki same nie zanoszą się do domu), niepowodzenia (istnieje duże ryzyko, że dziecko niepoprawnie wykona zadanie – źle utrwali wiedzę) oraz angażowanie w zadania domowe rodziców (przecież ktoś to musi sprawdzić!) przyczyniają się do tego, że rośnie podejrzenie, że coś jest nie tak z tymi zadaniami domowymi.

Ten bardziej krytyczny pogląd reprezentuje odejście od prac domowych, które utrzymują się od dziesięcioleci. W rezultacie dyskusja na temat zadań domowych budzi kontrowersje, ponieważ ludzie debatują po obu stronach problemu. Zarówno argumenty za, jak i argumenty przeciw mają swoją rację bytu i w tym artykule zostaną pokrótce przeanalizowane.

KRÓTKA ŚWIATOWA HISTORIA ZADAŃ DOMOWYCH

Historia zadań domowych i otaczających ją podstaw jest istotna, ponieważ korzenie dogmatów o pracy domowej rozwinęły się i utrwaliły w ciągu ostatnich stu lat. Historycznie rzecz biorąc, podejście do odrabiania prac domowych

odzwierciedlało trendy społeczne i panującą w przeszłości filozofię edukacyjną, a także różne wydarzenia społeczne i nastroje, które napędzały ruch za odrabianiem zadań domowych lub przeciw niemu.

Po pierwsze: struktura systemów szkolnych. Pod koniec XIX stulecia wielu uczniów uczęszczało do klas od pierwszej do szóstej nieregularnie, a większość klas składała się z dzieci w różnym wieku. Nauczyciele rzadko zadawali prace domowe uczniom szkół podstawowych do piątej klasy, wiele dzieci opuściło szkołę i udało się do pracy, mniej kontynuowało naukę w szkole średniej. W klasach niższych szkoła skupiała się na czytaniu, pisaniu i arytmetyce. Dopiero w szkole średniej pierwszego stopnia oraz liceum uczniowie uczyli się geografii, historii, literatury i matematyki.

Nauka dawniej polegała na zapamiętywaniu i recytacji, co wymagało przygotowania w domu. Na początku XX wieku ruch przeciwny odrabianiu zadań domowych stał się centralnym elementem krajowych trendów w kierunku edukacji postępowej (Cooper i in., 2006). Postępowi pedagodzy kwestionowali wiele aspektów nauczania, a wartość ćwiczeń zapamiętywania i recytacji została poddana dyskusji. Towarzysząca temu potrzeba odrabiania prac domowych została również poddana w wątpliwość wraz z rozwojem dziedziny pediatrii. Coraz więcej lekarzy zaczęło wypowiadać się na temat wpływu prac domowych na zdrowie i dobre samopoczucie dzieci. Powszechnie akcentowano korzyści płynące ze świeżego powietrza, słońca i ćwiczeń dla uczniów, a prace domowe mogły im przeszkadzać. Sto lat temu, zamiast diagnozować u dzieci zespół deficytu uwagi, pediatrzy po prostu zalecali więcej ćwiczeń na świeżym powietrzu. Zadania domowe obwiniano za stany nerwowe u dzieci, zmęczenie oczu, stres, brak snu i inne schorzenia. Praca domowa była postrzegana jako winowajca pozbawiająca dzieci różnych możliwości interakcji społecznych w tym samym czasie.

Praca domowa, będąca długoletnią i szeroko stosowaną praktyką instruktazową, może mieć pozytywny wpływ na osiągnięcia uczniów (Cooper i in., 2006), a także na rozwój postaw wobec osiągnięć takich jak motywacja i samoregulacja (Ramdass i Zimmerman, 2011). Krytycy twierdzą jednak, że zadawanie zbyt wielu prac domowych jest nieefektywne, zabiera czas na zajęcia w czasie wolnym lub jest stresujące albo wręcz szkodliwe dla rozwoju dzieci lub życia rodzinnego (Baker i LeTendre, 2005). Wyniki badań wskazują, że opinie uczniów i nauczycieli dotyczące prac domowych są zróżnicowane (Jakubowski i Wiśniewski, 2017). Uczniom szkół podstawowych prace domowe nie przynoszą spodziewanych korzyści w postaci poprawy efektów nauczania w kluczowych przedmiotach. Z kolei starszym dzieciom prace domowe przynoszą efekty w postaci lepszych wyników w nauce. Wyniki badań dla szkół średnich potwierdzają pozytywną zależność między liczbą godzin spędzonych na samodzielnej pracy ucznia w domu a jego osiągnięciami.

ZADANIA DOMOWE W PERSPEKTYWIE MIĘDZYNARODOWEJ
ORAZ PRZYKŁADY POZYTYWNYCH PRAKTYK

Międzynarodowe badania PISA pokazują, że prace domowe są dziś powszechne (OECD, 2014). W 2015 roku 15-letni uczniowie zgłaszali, że spędzają średnio 17 godzin tygodniowo na nauce po lekcjach, włączając w to prace domowe, naukę prywatną i inne powiązane zajęcia. Co ciekawe, trzeba mieć na uwadze, że te statystyki obejmują wszystkie czynności związane ze zdobywaniem wiedzy i nowych kompetencji, niekoniecznie zadane przez nauczyciela jako pokłósie szkoły. Wyniki badania PISA sugerują, że prace domowe – praca po szkole i poszerzanie wiedzy – mogą pomóc uczniom odnieść sukces w nauce. Wyniki badania PISA z 2012 roku potwierdziły, że uczniowie, którzy spędzali więcej czasu na odrabianiu zadań domowych, zwykle osiągnęli lepsze wyniki w testach z matematyki, nawet po uwzględnieniu ich pochodzenia społecznego i demograficznego (OECD, 2013). Nie jest to oczywiste odkrycie, ponieważ można się spodziewać, że uczniowie osiągający gorsze wyniki będą spędzać więcej czasu na odrabianiu zadań domowych. Ciekawym wnioskiem dla polityki edukacyjnej jest najnowszy raport z badań PISA 2022 (OECD, 2023). Okazuje się, że systemy edukacji o wysokich wynikach osiąganych przez szkoły zazwyczaj udostępniają salę, w której uczniowie mogą odrabiać zadania domowe, a pracownicy szkoły oferują pomoc w odrabianiu tych zadań. Uczniowie szkół zapewniających salę do odrabiania zadań domowych zdobyli o 13 punktów więcej w matematyce niż uczniowie szkół, które nie dysponują taką salą.

Kluczową obawą związaną z pracą domową jest to, czy może ona mieć niezamierzone konsekwencje w postaci zwiększenia różnic w wynikach uczniów z różnych środowisk społeczno-ekonomicznych. Badanie PISA pokazuje, że uczniowie będący w uprzywilejowanej sytuacji społeczno-ekonomicznej oraz uczniowie uczęszczający do szkół znajdujących się w korzystnej sytuacji społeczno-ekonomicznej zazwyczaj spędzają więcej czasu na odrabianiu zadań domowych (OECD, 2014). Brak spokojnej przestrzeni do nauki w domu, różnice w zakresie dostępu do usług internetowych i do komputerów, a także być może mniejsze wsparcie rodziców w nauce to niektóre z powodów, dla jakich uczniowie będący w niekorzystnej sytuacji spędzają mniej czasu na odrabianiu zadań domowych (Feldman Farb i Matjasko, 2012).

W badaniu PISA z 2018 roku nie zbierano informacji o tym, ile czasu uczniowie spędzają na odrabianiu zadań domowych lub nauce po lekcjach. Zamiast tego w badaniu zapytano o rodzaje wsparcia i pomocy, jakie szkoły zapewniają uczniom w tych aspektach. Mówiąc dokładniej, w badaniu PISA zapytano dyrektorów, czy ich szkoła oferuje salę, w której uczniowie mogą odrabiać zadania domowe, personel pomagający dzieciom w odrabianiu zadań domowych lub możli-

wość korepetycji w trybie koleżeńskim (peer-to-peer). Zapewnienie w szkole sali do odrabiania zadań domowych zależy od infrastruktury placówki. Dostępność personelu pomagającego uczniom w odrabianiu zadań domowych ma związek z zasobami ludzkimi szkoły i zasobami finansowymi niezbędnymi do zatrudniania nauczycieli lub innego personelu po godzinach lekcyjnych. Korepetycje peer-to-peer nie zależą od zasobów szkoły, ale raczej od jej możliwości organizacyjnych czy też kultury szkoły. W niektórych społeczeństwach tylko nauczyciel występuje w roli eksperta, a uczenie się koleżeńskie jest słabo rozwinięte albo w ogóle nie występuje.

Wśród tych rodzajów szkolnego wsparcia w odrabianiu zadań domowych i nauce po godzinach lekcyjnych najczęściej obserwowane było zapewnienie uczniom pokoju, w którym mogliby odrabiać prace domowe. Średnio w krajach OECD w badaniu PISA 2018 trzech na czterech uczniów uczęszczało do szkoły, która zapewnia salę, w jakiej dzieci mogą odrabiać lekcje. W Kanadzie, Francji, Japonii, Luksemburgu, Makao (Chiny), Singapurze, Słowenii, Szwecji, Chińskim Tajpej i Wielkiej Brytanii co najmniej 9 na 10 uczniów miało dostęp do sali do nauki po normalnych godzinach. Z kolei w Albanii, Argentynie, Jordanii, Kosowie, Libanie, Zjednoczonych Emiratach Arabskich i Wietnamie co najwyżej 4 na 10 uczniów uczęszczało do szkoły, która zapewnia im salę, w której mogą odrabiać lekcje. W niektórych krajach taka opcja w ogóle nie istnieje. Takie rozwiązanie sprzyja natomiast zmniejszeniu wpływu statusu społeczno-ekonomicznego na wyniki uczniów. Nie wszystkie dzieci mają rodzica „dostępnego” po szkole, który ma czas i zasoby intelektualne, aby takie lekcje z uczniem odrobić, lub rodzica, który ma zasoby ekonomiczne, aby kogoś do takiej pracy zatrudnić (pomoc w odrabianiu zadań domowych). W szkole sytuacja jest inna – dostępna jest osoba dorosła, wykwalifikowana, która dysponuje wiedzą i kompetencjami. Innym przykładem mogłoby być rozwiązanie peer-to-peer, gdzie np. uczniowie ze starszych klas realizują dyżury na rzecz społeczności młodszych kolegów i pomagają w odrabianiu zadań domowych¹. Możliwości jest kilka, zadaniem decydentów edukacyjnych jest wybrać właściwą opcję i dostosować ją do potrzeb szkoły i uczniów oraz szeroko pojętej kultury szkoły.

¹ Podobne rozwiązanie obserwowałam w Norwegii podczas badań terenowych w szkołach w Kristiansand. Starsi uczniowie szkół podstawowych byli współodpowiedzialni za kształtowanie umiejętności czytelnicych dzieci młodszych – swoich kolegów. Kultura uczenia się w tej szkole polegała na tworzeniu koleżeńskej sieci wsparcia w kształtowaniu kompetencji językowych poprzez wspólne odrabianie zadań domowych, wspólne czytanie książek. Badania zostały opublikowane w 2014 roku.

ANALIZA LITERATURY NAUKOWEJ DOTYCZĄCEJ ZADAŃ DOMOWYCH – ARGUMENTY PRZEMAWIAJĄCE ZA I PRZECIW

Analiza literatury naukowej pozwoliła na przedstawienie tabeli 1, w której zebrane zostały argumenty przemawiające za pracami domowymi i przeciw nim ze względu na samego ucznia, jego relacje rodzinne i funkcjonowanie szkoły.

Tabela 1

Zestawienie zalet i wad prac domowych w aspekcie rozwoju osobistego, rozwijania umiejętności szkolnych oraz życia rodzinnego ucznia

	Dostrzegane zalety (korzyści) prac domowych	Dostrzegane wady pracy domowej (możliwe szkody)
	Praca domowa może promować naukę akademicką poprzez:	Zadania domowe mogą działać na niekorzyść szkół, gdy np. nasilają się różne negatywne postawy
	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie ilości czasu spędzanego przez uczniów na nauce – uczniowie utrwalają wiedzę zdobytą w szkole • zapewnianie możliwości ćwiczeń, przygotowań i prac uzupełniających • pomoc w rozwoju szeregu umiejętności intelektualnych 	<ul style="list-style-type: none"> • kiedy ograniczają uczniom możliwość rozwijania zdolności akademickich / wiedzy naukowej oraz wykorzystania jej w życiu codziennym • rodzice wywierają zbyt dużą presję na dzieci • rodzice powodują zamieszanie w wyjaśnianiu materiału • rodzice mają inne podejście do nauczania niż to, które przyjęła szkoła • rodzice odrabiają zadania domowe za swoje dzieci lub wnoszą nadmierny wkład w ich realizację • uczniowie oszukują, spisują lub kopiują zadania rozwiązane przez szeroko pojęte technologie, w tym AI • zwiększają się różnice pomiędzy osobami osiągającymi dobre i słabe wyniki (dzieci bez pomocy mogą źle odrabiać zadania domowe – utrwalają niepoprawnie wiedzę)
aspekt ucznia	<ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie możliwości pracy zindywidualizowanej • rozwijanie umiejętności korzystania z bibliotek i innych zasobów edukacyjnych • wspieranie inicjatywy i niezależności • kształcenie u uczniów umiejętności planowania i organizacji czasu • rozwijanie dobrych nawyków i samodyscypliny • zachęcanie do odpowiedzialności za uczenie się 	<ul style="list-style-type: none"> • mogą wywoływać niepokój, lęk • mogą zmniejszać motywację do nauki • mogą powodować zmęczenie i wyczerpanie emocjonalne • skracają czas przeznaczony na wypoczynek i regenerację sił

cd. tab. 1

	Dostrzegane zalety (korzyści) prac domowych	Dostrzegane wady pracy domowej (możliwe szkody)
aspekt szkolny	<ul style="list-style-type: none"> • złagodzenie ograniczeń czasowych programu nauczania i umożliwienie spełnienia wymagań egzaminacyjnych (materiał utrwalany w domu) • umożliwienie oceniania postępów uczniów • korzystanie z zasobów niedostępnych w szkole • umożliwienie szkołom ponoszenia odpowiedzialności przed zewnętrznymi agencjami kontrolnymi (wyniki nauczania – oceny z zadań domowych) 	
aspekt rodzinny	<ul style="list-style-type: none"> • zachęca rodziców i dzieci do współpracy • uczy komunikacji rodzic – dziecko 	<ul style="list-style-type: none"> • zakłóca życie rodzinne • powoduje nieporozumienia w rodzinie

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizowanej literatury: Abramowicz, 2019; Cooper i in., 2006; Feldman Farb i Matjasko, 2012; Jakubowski i Wiśniewski, 2017; Karcz-Taranowicz, 2019.

DYSKUSJA

Postawiona na wstępie hipoteza, w której na podstawie badań międzynarodowych założono, że zadania domowe odgrywają ważną rolę edukacyjną, a ich realizacja przynosi określone, pozytywne rezultaty w pewnych warunkach, wymaga wyjaśnienia. Porównawcza analiza jakościowa dostępnych badań na temat wad i zalet zadań domowych pokazała, że nie jest możliwe ostateczne rozstrzygnięcie sporu. Każde rozwiązanie szkolne niesie określone konsekwencje i możliwości, ale podstawą jest wprowadzanie takich, które odpowiadają potrzebom społeczeństwa.

Istnienie szkolnych zadań domowych musi być dostosowane do kultury kraju oraz celów edukacyjnych, które stawia się szkole oraz edukacji. Analiza badań międzynarodowych pokazała, że zadania domowe są trendem światowym, a sposób ich realizacji jest bardzo indywidualny. Opisanie w artykule rozwiązanie peer-to-peer lub odrabianie zadań w asyście nauczyciela to tylko dwie z możliwych opcji. Obydwa sposoby realizacji zadań domowych nie wykraczają poza mury szkoły. Utrwalanie, poszukiwanie wiedzy i doskonalenie umiejętności, które są celem zadań domowych w opisanych rozwiązaniach, odbywa się na terenie szkoły z wykorzystaniem dostępnych zasobów ludzkich i lokalowych. W takim układzie zadania i praca domowa zostają w murach szkoły.

W kontekście zadań domowych i ich zasadności opinii będzie tyle, ile ludzi dyskutujących, jednak ich zdanie jest uzależnione od kilku ważnych pytań: czy rolą szkoły jest rozszerzanie nauczania poza salę lekcyjną? Czy bardziej wartościowa jest aktywność intelektualna czy pozaintelektualna? Czy prace domowe uczą odpowiedzialności? Czy liczba prac domowych jest oznaką rygorystycznego programu nauczania? Czy tylko dobrzy nauczyciele zadają prace domowe, a dobrzy uczniowie je odrabiają? Chciałabym zauważyć, że wszystkie te pytania skupiają się wokół naszego moralistycznego poglądu na temat natury ludzkiej, purytańskiej etyki pracy zakorzenionej w naszej kulturze i niestety praktyk behawioralnych obecnych w szkołach.

ZAKOŃCZENIE

Na koniec warto zauważyć, że historycznie rzecz biorąc, debata na temat zasadności zadań domowych powtarza się we wszystkich kulturach. Tym, co komplikuje dzisiejszą dyskusję, jest różnorodność postaw na temat wartości pracy domowej. Orientacja na sukces, inwestowanie w swoje dzieci – ilustrują tylko zakres postaw. Jedno jest niekwestionowalne – nie da się zmienić szkoły, wprowadzając odgórne dyrektywy bez zgody i aprobaty osób, których to dotyczy (Potulicka, 2001). Autorzy takich działań z góry skazują przedsięwzięcie na niepowodzenie.

BIBLIOGRAFIA

- Abramowicz, D. (2019). Zadania domowe w perspektywie uczniów na przykładzie przedmiotu geografia. *Studia Edukacyjne*, (55), 245–258.
- Baker, D.P., LeTendre, G.K. (2005). *National differences, global similarities. World culture and the future of schooling*. Stanford University Press.
- Cooper, H., Robinson, J.C., Patall, E.A. (2006). Does homework improve academic achievement? A synthesis of research, 1987–2003. *Review of Educational Research*, 76(1), 1–62. <https://doi.org/10.3102/00346543076001001>
- Feldman Farb, A., Matjasko, J.L. (2012). Recent advances in research on school-based extracurricular activities and adolescent development. *Developmental Review*, 32(1), 1–48. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2011.10.001>
- Jakubowski, M., Wiśniewski, J. (2017). Zadawać czy nie? Prace domowe w świetle badań. *Policy Note*, 3.
- Karcz-Taranowicz, E. (2019). Praca domowa ucznia – konieczność versus zbędność. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Pedagogika*, 20, 39–48. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.2280>
- Mańkowska, A. (2021), *Edukacja w Chinach. Studium systemu edukacji i jego społeczno-kulturowych uwarunkowań*. Wydawnictwo Naukowe UAM.

- Murillo, F.J., Martinez-Garrido, C. (2014). Homework and primary-school students' academic achievement in Latin America. *International Review of Education / Internationale Zeitschrift Für Erziehungswissenschaft / Revue Internationale de l'Education*, 60(5), 661–681. <http://www.jstor.org/stable/24637096>
- OECD. (2013). *PISA 2012 results: What makes schools successful? Resources, policies and practices (volume IV)*. PISA, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264201156-en>
- OECD. (2014). Does homework perpetuate inequities in education?, *PISA in Focus*, (46). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/5jxrhqhtx2xt-en>
- OECD. (2023). *PISA 2022 Results (Volume I): The state of learning and equity in education*. PISA, OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/53f23881-en>
- Okoń, W. (1968). *Zarys dydaktyki ogólnej*. Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.
- Potulicka, E. (2001). Paradygmat zmiany edukacyjnej Michaela Fullana. W: E. Potulicka (red.), *Szkice z teorii i praktyki zmiany oświatowej* (s. 11–61). Wydawnictwo Eruditus.
- Ramdass, D., Zimmerman, B.J. (2011). Developing self-regulation skills: The important role of homework. *Journal of Advanced Academics*, 22(2), 194–218. <https://doi.org/10.1177/1932202X1102200202>
- Zborowski, J. (1955). *Praca domowa ucznia szkoły podstawowej*. Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.
- Zborowski, J. (1961). *Proces nauki domowej ucznia*. Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.

Author: Anna Mańkowska

Title: Homework: A necessary evil or a development opportunity? An international perspective on the essence of homework in comparative education research

Keywords: comparative education; homework; education; pupil; parent

Discipline: Pedagogy

Language: Polish

Document type: Article

Summary

Article analyzes existing comparative education research on homework, presenting both its positive and negative aspects from the perspective of the school, student and family. The analysis is based on national and international research and creates a comparative table of arguments. Despite the fragmentary nature of these studies, it allows us to understand the main directions of analysis in the literature on the subject. The article uses the method of content analysis of written documents, such as articles, books and publications. Then, the history of homework and its evolution in the context of changes in the culture of education and family were discussed. International studies, including PISA research, show diverse approaches to homework and their impact on students' results. Positive homework practices, such as providing after-school study rooms, which can reduce socioeconomic disparities in student achievement, are also discussed. The discussion of homework highlights the need to contextualize educational practices and take into account diverse perspectives and social values. The conclusions of the analysis indicate the complexity of the homework debate and the need to take into account local conditions and social needs when making decisions about education.